

TAPANI OJASTI

OIKEUDESTA OLLA IHMINEN

Muistan perulaisen ammattiyhdistyslakimiehen, joka oli myös perustuslain professori San Marcosin yliopistossa, Limassa. Muistan tapaisemme Costa Rican yliopiston campuksella: me molemmat pelkäsimme, hän maastakarkoitusta, minä ensimmäistä ihmisoikeustapaustani. Ystävääni oli vankilassa tartutettu tahallisesti hepatitis, ei vain häneen, vaan myös tuhansiin muihin. Kuolemansyyksi tulisi siten sairaus eikä ampumahaava. Muistan hyvin tuon pelokkaan ja sairaan miehen, Mexico otti hänet vastaan ja siellä hän toipui ja sai hoitoa.

Muistan kaksi pientä *Mapuche*-intiaanittöä Temucosta, Chilen eteläosasta. Kattopellillä peitetyn puukehikon keskellä oli maalattialla nuotio, jota he paksujen villahameittensa keskeltä tuijottivat. Vanhemmat keskustelivat siitä, miten valkoiset siirtolaiset viljelivät nyt laaksoja ja he tilkkuja vuoristossa. Alkuperäisväestöstä oli tullut vähemmistö ilman oikeuksia.

Muistan Thaimaan passipoliisin ulkomaalaisten pidätyssellit, jossa Burman sotilasdiktatuuria paenneet ”laittomat maahanmuuttajat” elivät kuin sillit tynnyrissä. Kivuliaat ja toivotto- man toivoa heijastavat kasvot painautuivat joka kalterituumaa vastaan.

Muistan paljon muutakin. Kaikki nuo muistot olivat läsnä ja jotenkin lähtöviivalla, kun Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksia käsittelevä maailmankongressi alkoi Wienissä kesäkuun kymmenentenä. Sisimmässä eli kai toivo, että ne ihmisten ja ihmisryhmien alistamiset, joita oli nähnyt ja jotka jotenkin vaivasivat, vaivasivat muitakin.

Kolmen kerroksen väkeä

Suuret kongressit ovat valintatalomaisia. Ruokalista on laaja, toiminta ja tiedotustapahtumia jatkuvasti.

Yläkerran kokous oli ”virallinen”. Virkoja tuntuivat omaavan 40–60 vuotiaat miehet, joiden puvut olivat räätäilyötä ja joiden kasvoilta voi lukea reaali politiikan itsevarmuuden tuottaman kohteliaan hallintovirkamiehen sisäistetyn roolin. Kukaan ei liikkunut kömpelösti. He tiesivät, että heidän kerroksessaan yleiskokouksessa pidettiin yleisluonteisia puheenvuoroja, maakoh- taiset asiat oli jo alusta alkaen päätetty jättää si- vuun. Siellä hallitus hallituksen jälkeen vakuut- ti tukevansa ihmisoikeuksia.

Yläkerrassa kokoontui myös loppuasiakirjaa valmisteleva toimikunta. Tuon toimikunnan lopputuloksen tuli heijastaa valtioiden ja liit- toutumien näkemyksiä ihmisoikeusasioiden tu- levaisuudesta. Keskeisiksi asioiksi nousivat ih- misoikeuksien universaalisuus (samat maail- manlaajuiset yhteiset ja yleiset periaatteet) ja mahdollisuus suositella YK:lle laajat valtuudet omaavan ihmisoikeuskomisaarin nimittämistä.

Yläkerta ja loppuasiakirjaa hallitsi Kiina. Se esti universaalisuuden periaatteen läpimenon, etnisyyt, kulttuuri ja valtio määrittelevät yleis- ten periaatteiden sijasta. Myöskään YK:n valtaa itsenäisen ihmisoikeusvirkamiehen muodossa se ei tukenut; valtioilla tuntui olevan oikeus su- vereenisuuteen, heidän sisäisin asioihinsa ei saa puuttua. Dalai Lama ei, Kiinan painostuksesta, saanut osallistua kongressiin ja laman kourissa kampailevat länsimaat varoivat astumasta ny- kyisen ja tulevan kauppakumppaninsa, Kiinan, varpaille. Olihan kaikille selvää sekin, että tur- vallisuusneuvostopaikan omaava maailman- mahti on saavuttanut paljon alueellista ja talou- dellista vaikutusvaltaa.

Alakerta, kansalaisjärjestökerros, oli toisenlai- nen. Kun yläkerta pidättäytyi kaikesta maakoh- taisesta, tapauskohtaisesta, henkilökohtaisesta ja oikeustajukysymyksistä, niin alakerrassa näitä oli tarjolla sitäkin enemmän. Kaikki näyttelyn, esitteitä ja painotuotteita tuoneet olivat vakuut-

tuneita oman asiansa tärkeydestä. Vahinko, että kansalaisjärjestöiltä puuttui yleisö: valtaosa ajasta tuntui menevän toinen toisensa käännäyttämiseen, yläkerran väki ja ulkopuoliset vierailivat vain harvoin. Paljon merkittäviä yhteisiä kokouksia, asioita ja kontakteja tapahtui kuitenkin kansalaisjärjestöjen kesken.

Kolmantena ”kerroksena” TV, radio, toimittajat ja median muut edustajat välittivät virallisen kokouksen ja kansalaisjärjestöjen tietoja eri puolille maailmaa. Kahden viikon ajan ihmisoi-keuksista uutisoitiin.

Ihmisoikeudet aikuiskasvatuksessa

Onko aikuiskasvatuksessa, ja kasvatuksessa yleensä, olemassa sellainen arvopohja, jonka varaan voi rakentaa, vai onko arvotyhjiössä tapahtuvasta ”know-how” ajattelusta tullut yhteiskunnassa vallitseva hyväksytyt suuntaus? Tätä

jän ajattelemaan, kun palasin tuosta YK:n kokouksesta. Onko se hellimämme ajatus länsimaisesta ”humanismista” vain yksi myytti muiden seassa? Eikö maailmaamme, yhteiskuntaamme ja itse kutakin ohjaa kasvavassa määrin talousmaailman sanelu?

Jos ja kun kuljemme tai kulkeudumme kohti kansainvälisempää maailmaa, jossa suvaitsevaisuus, ymmärrys ja yhteisen arvopohjan etsintä on joka päivä ajankohtaisempaa, voisi aikuiskasvatus löytää ihmisoikeusajattelussa lähtökohdan sellaisen arvopohjan kehittämiseksi, joka mahdollistaisi erilaisuuden kohtaamisen tuhoamatta kohtaajia.

Perulainen asianajaja, intiaanityöt, laittomat maahanmuuttajat, kurdit ja palestiinalaiset odottavat vielä sitä ymmärrystä ihmisestä ja yhteiskunnasta, jossa laki kohtaa oikeuden, pohjoinen kohtaa etelän, omatunto kohtaa todellisuuden ja talous todelliset tarpeemme.

”Custody...deaths...massacres...uncertainty...child abuse...arms...illiteracy... women’s rights...female infanticide...rape...chaos...terrorism...influx...Latin America...violations...Serbia...Somalia...killing...fundamentalism...police...Sri Lanka...Bosnia...aids...tortures...Asia...Tibet...India...China...brutality...doublespeak...poverty...refugees...Middle East...Cambodia...executes...” Muutamia avainsanoja Maailman ihmisoikeuskonferenssin lehden Terravitan piirroksista.